

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI**

**AJINIYOZ NOMIDAGI
NUKUS DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI**

"TASDIQLAYMAN"
O'quv ishlari bo'yicha prorektori
M. Ibragimov
2025-yil "23" 09

**IQTISODIY VA IJTIMOIIY GEOGRAFIYA
FANI BO'YICHA**

SILLABUS

Kunduzgi bo'lim uchun

Bilim sohasi: 500000 – Tabiiy fanlar, matematika va statistika
Ta'lim sohasi: 530000 – Fizika va tabiiy fanlar
Ta'lim yo'nalishi: 60530200 – Geografiya

Nukus – 2025

Modul / FAN SILLABUSI
Tabiiy fanlar fakulteti
60530200 – Geografiya

Fan nomi:	Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya
Fan turi:	Majburiy
Fan/modul kodi:	II1206
Yil:	1
Semestr:	2
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	120
Ma'ruza	24
Amaliy mashg'ulotlar	24
Laboratoriya mashg'ulotlar	-
Seminar mashg'ulotlar	-
Mustaqil ta'lim	72
Kredit miqdori:	6
Baholash shakli:	Sinov va imtihon
Kurs tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)

FM1	<p>Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarga umumgeografik qonuniyatlar asosida tabiatda sodir bo'ladigan hodisalarning tub mohiyatiga yetish, talabalarga iqtisodiy-ijtimoiy geografiyaning ilmiy-nazariy, metodologik va amaliy asoslarini tushuntirish va o'rgatish, ushbu fanga oid hududiy qonuniyatlarni, hodisa va voqealarning sabab oqibatini aniqlash, baholash va ularni prognoz qilish haqida bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishdan iborat.</p> <p>Fanning vazifasi - fanning asosiy tashkil etuvchi bosh tushunchalarning mohiyatini ochib berish, fanning tadqiqot uslubiyoti, uslublari va asosiy tamoyillari hamda ishlab chiqarish kuchlarini joylashtirishning hududiy qonuniyatlarini o'rganish, fanning o'rganish obyekti bo'lgan ijtimoiy- iqtisodiy majmualarining vujudga kelishi, rivojlanishi, joylashish qonuniyatlari, o'ziga xos xususiyatlarini ilmiy asosda tahlil qilish, izohlab berish, voqea va hodisalarni tarixan o'zgarishda, kompleks holda o'zaro aloqadorlikda qarash, turli mintaq va hududlarning tabiiy sharoiti va tabiiy resurslariga iqtisodiy geografik baho berish, prognoz qilish malakalariga ega bo'lishdan iborat.</p>
------------	--

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar	
1	Umumiy tabiiy geografiya (TG11210)
2	Geofizika asoslari va geoximiya (GG1206)
3	Tuproqlar geografiyasi (TG1104)
4	Iqlimshunoslik va gidrologiya (IG1108)

Ta'lim natijalari (TN)	
	Bilimlar jihatidan:
TN1	- iqtisodiy, ijtimoiy geografiyaning asosiy tarmoqlari va uning geografiya fanlari tizimidagi o'rni, asosiy ta'limotlar (iqtisodiy geografik joylashuv, geografik mehnat taqsimoti va boshqalar), nazariyalar (prognozlash, iqtisodiy rayonlashtirish, aholining joylashishi va boshqalar), tushunchalar (geografik ekspertiza, muammoli mamlakatshunoslik va boshqalar) iqtisodiy va ijtimoiy geografiya haqida tasavvur va bilimga ega bo'lishi
	Ko'nikmalar jihatidan:
TN2	- iqtisodiy va ijtimoiy geografiyadagi nazariyalari asoslarini, qonunlar, asosiy tushunchalar, jarayonlarning xususiyatlarini bilish va ulardan foydalanish ko'nikmalariga ega bo'lish

Fan mazmuni	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
M1	Kirish. Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya fanining hozirgizamon mazmuni, obyekti va predmeti, tadqiqot usullari
M2	Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya fanining shakllanishi va rivojlanishi
M3	Hududiy (geografik) mehnat taqsimoti haqida ta'limot
M4	Iqtisodiy geografik rayonlashtirish Қазақстан аумағын экономикалық-географиялық аудандастыру. Экономикалық аудандардың әлеуеті https://elibrary.kaznu.kz/ru
M5	Hududiy ishlab chiqarish majmualari
M6	Iqtisodiy geografik o'rin haqida ta'limot
M7	Fan taraqqiyotida ishlab chiqarish kuchlarini joylashtirishning klassik nazariyalarining o'rni
M8	Tabiiy sharoit va tabiiy resurslarga iqtisodiy geografik baho berish
M9	Ishlab chiqarishni ijtimoiy va hududiy tashkil etish shakllari
M10	Ishlab chiqarish kuchlarini joylashtirishning asosiy omillari
M11	Iqtisodiy va ijtimoiy geografiyaning zamonaviy yo'nalishlari
M12	Iqtisodiy geografik prognozlashtirish. Tadqiqotlar va prognozlashtirishning geografik jihatlari
Mashg'ulotlar shakli: amaliy mashg'uloti (A)	
A1	Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya fanining hozirgi zamon mazmuni, obyekti va predmeti
A2	Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya fanining shakllanishi va rivojlanishi

A3	Hududiy (geografik) mehnat taqsimoti haqida ta'limot
A4	Iqtisodiy geografik rayonlashtirish
A5	Hududiy ishlab chiqarish majmualari
A6	Iqtisodiy geografik o'rin haqida ta'limot
A7	Fan taraqqiyotida ishlab chiqarish kuchlarini joylashtirishning klassik nazariyalarining o'rni
A8	Tabiiy sharoit va tabiiy resurslarga iqtisodiy geografik baho berish
A9	Ishlab chiqarishning ijtimoiy va hududiy tashkil etish shakllari
A10	Ishlab chiqarish kuchlarini joylashtirishning asosiy omillari
A11	Iqtisodiy va ijtimoiy geografiyaning zamonaviy yo'nalishlari
A12	Iqtisodiy geografik prognozlashtirish. Tadqiqotlar va prognozlashtirishning geografik jihatlari
Mustaqil ta'lim mavzulari	
MT1	Iqtisodiy va ijtimoiy geografiyaning zamonaviy tuzilishi.
MT2	Iqtisodiy geografiyaning g'arb mamlakatlarida rivojlanishi.
MT3	Sobiq ittifoq davrida iqtisodiy va ijtimoiy geografiya.
MT4	O'zbekistonda iqtisodiy va ijtimoiy geografiyaning rivojlanish xususiyatlari
MT5	Iqtisodiy geografiyaning ijtimoiylashuvi jarayonlari
MT6	Iqtisodiy geografiyada shakllangan ilmiy maktablar
MT7	Iqtisodiy geografiyaning asosiy nazariya va konsepsiyalari
MT8	Ishlab chiqarish tarmoqlari haqida umumiy tushuncha
MT9	Ijtimoiy geografiya va mintaqaviy iqtisodiyot
MT10	Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya fanining O'zbekistonda rivojlanishi

Mustaqil ta'lim (MT)		Soatlar hajmi
1	Laboratoriya mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rish va uyga vazifalarni bajarish	36
2	Vaziyatli masalalar (kazuslar) tuzish	10
3	Berilgan manbalarni tarjima qilish	10
4	Iqtisodiy va ijtimoiy geografiyaning rivojlanish tarixi bo'yicha esse yozish	8
5	Anjumanga tezis tayyorlash	8

Asosiy adabiyotlar	
1	A.S.Soliyev. Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya. Darslik. – Namangan, 2024. - 411 b.
2	N.K.Komilova., Sh.Z.Jumaxanov. Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya metodologiyasi. Darslik. – T.: "Universitet", 2021. - 444 b.
3	A.S.Soliyev., Sh.Z.Jumaxanov., A.M.Toshpo'latov. Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya. Darslik. – Namangan, 2024. - 316 b.
Qo'shimcha adabiyotlar	

4	Sh.M.Mirziyoyev. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. 5-jild. – T.: O'zbekiston, 2023.
5	Z.T.Abdalova., Z.N.Tojiyeva. Iqtisodiy geografiya. O'quv qo'llanma. Toshkent: IQTISOD-MOLIYA, 2019. – 272 b.
6	Голубчик М.М., Файбусович Э.Л., Носонов А.М, Макап С.В. Экономическая и социальная география. Основы науки. – М.: Владос, 2003.
7	N.Q.Komilova., Sh.Z.Jumaxonov., F.T.Rajabov. Inson geografiasini O'quv qo'llanma. – T.: "Universitet", 2018. – 248 b.
8	Peter Haggett. Geographie: Eine Globale Synthese. Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart. 2004.
9	Солиев А. Иқтисодий география: назария, методлар ва амалиёт. – Т.: Камалак, 2013.
10	Солиев А.С., Маҳмадалиев Р.Й. Иқтисодий ва ижтимоий географияасослари. – Т., 2005.
11	Чумаков А.Н. Глобализация контуры целостного мира. – М.: Проспект, 2009.- 432 с.
12	Экономическая и социальная география. Основы науки. М.:Владос, 2003.
13	Янчук С.Л. Экономическая и социальная география. Учебное пособие. – Т.: Ijod-Press, 2019. - 188 с.
14	Ахметов Е.А., Бердығұлова Г.Е; Қазақстанның Республикасының экономикалық және элеуметтік географиясы. Оқу құралы. Алматы 2011 ж.
Axborot manbalari:	
15.	www.lex.uz
16.	http://demography.narod.ru
17.	www.undp.org/popin/popin.html
18.	www.stat.uz
19.	www.tradingeconomics.com – экономические показатели

Talabaning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini baholashda quyidagi me'zonlar taklif etiladi:

Ballarning taqsimlanishi			
Joriy nazorat	15 ball	15 ball	30 ball
Oraliq nazorat	20 ball		20 ball
Yakuniy nazorat	50 ball		50 ball
Jami	100 ball		100 ball

Talabalarning o'zlashtirishini baholash me'zonlari:

«A+», «A», «B+» baho: talaba materialni mustaqil ravishda tez o'zlashtiradi, xatolarga yo'l qo'ymaydi, mashg'ulotlarga faol qatnashadi, savollarga to'liq va aniq javob beradi.

«B», «C+», «C» baho: talaba materialni yaxshi o'zlashtiradi, uni mantiqiy tarafdin ifodalaydi, mashg'ulotlarga faol qatnashadi, savollarga to'liq va aniq javob beradi, ammo uncha ahamiyatli bo'lmagan xatolarga yo'l qo'yadi.

«D+», «D» baho: asosiy materiallarni biladi, ammo aniq ifodalashga qiynaladi, savollarga javob berishda aniqlik yetishmaydi, materiallarni taklif etishda ayrim xatolarga yo'l qo'yadi, kommunikatsiya jarayonida qiyinchilik sezadi.

«D» (o'tmadi) baho: materiallarni o'zlashtirmagan, savollarga javob bera olmaydi, mashg'ulotlarga qatnashmaydi.

Baholash tartibi o'z ichiga nazorat turini (oraliq, joriy va yakuniy) qamrab oladi. Talabaning o'zlashtirish darajasi quyidagicha yo'l bilan baholanadi:

Darajasi	Ballar (foiz)	Reyting	
A+	95 – 100 ball	4.5	A'lo
A	90 – 94 ball	4.0	
B+	85 – 89 ball	3.5	Juda yaxshi
B	80 – 84 ball	3.0	
C+	75 – 79 ball	2.5	Yaxshi
C	70 – 74 ball	2.0	
D+	65 – 69 ball	1.5	Shartli o'tdi
D	60 – 64 ball	1.0	
F	59 ball va undan past	0.0	O'tmadi

Fan o'qituvchilari to'g'risida ma'lumot

Muallif:	Uzakbaev Koblan Keunimjay uli, g.f.f.d. (PhD), dotsent v.b. Tulebayev Seydulla Sag'inishbay uli, stajyor o'qituvchi
E-mail:	koblan.uzakbaev91@gmail.com seydulla.tulebayev@gmail.com
Tashkilot:	Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti "Geografiya o'qitish metodikasi" kafedrası
Taqrizchilar:	Turdimambetov I.R. – Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti "Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya" kafedrası professori, geografiya fanlari doktori
	Xudaybergenov Ya.G. – Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti "Geodeziya, kartografiya va tabiiy resurslar" kafedrası mudiri, geografiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ushbu Sillabus institut o'quv-metodik Kengashining 2025-yil
23 - 09 4-son majlis bayonnomasi bilan tasdiqlangan.

Ushbu Sillabus "Geografiya o'qitish metodikasi" kafedrasining 2025-yil
24 - 09 4-son majlis bayonnomasi bilan maqullangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i:

Fakultet dekani:

Kafedra mudiri:

Tuzuvchilar:

 A. Abdiev
 Q. Reymov
 G. Utepova
 K. Uzakbaev